

**ДО КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ**

ПРАВНО МНЕНИЕ

Във вр. с к. д. №29/2024г.

Уважаема госпожо председател,
Уважаеми конституционни съдии,

Благодаря за предоставената възможност да дам правно мнение по допуснатото за разглеждане по същество искане на 21-ви наказателен състав на Районен съд – Пловдив за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 189з от Закона за движението по пътищата („ЗДВП“) в частта ѝ за неприложимост на чл. 28 от Закона за административните нарушения и наказания („ЗАНН“).

В искането се изтъква противоречието на оспорената част от чл. 189з ЗДВП с чл. 31, ал. 4 и с чл. 56 от Конституцията:

- Съгласно чл. 31, ал. 4 от Конституцията, не се допускат ограничения на правата на обвиняемия, надхвърлящи необходимото за осъществяване на правосъдието;
- Съгласно чл. 56 от Конституцията, всеки гражданин има право на защита, когато са нарушени или застрашени негови права или законни интереси. В държавните учреждения той може да се явява и със защитник.

Същевременно, според чл. 22, ал. 1, изр. второ от Закона за Конституционен съд, Конституционният съд не е ограничен с посоченото основание за несъответствие с Конституцията.

1. Напълно се присъединявам към извода, до който е достигнал Конституционния съд в РКС №1/01.03.2012г., че *„принципите на административното наказване по общо правило следват принципите на наказателната политика... Административното наказване, разбира се, има своята специфика, но тя не е от такъв характер, че да разкъса органическата връзка с материалното и процесуалното наказателно право“*. Вън от съмнение е, че наказателното и административнонаказателното право са свързани. Така например ЗАНН в чл.11 урежда с оглед на процесуална икономия, че *„По въпросите на вината, вменяемостта, обстоятелствата, изключващи отговорността, формите на съучастие, приготвянето и опита се прилагат разпоредбите на общата част на Наказателния кодекс, доколкото в този закон не се предвижда друго.“* Административното наказване, за разлика от наказанията при престъпления, урежда административното наказване в множество специални закони, които уреждат специфични нарушения и наказания.

Само по себе изключването на възможността за прилагането на маловажен случай в специален административнонаказателен закон не означава задължително ограничаване на правата на нарушителя. Целта на въвеждането на маловажните случаи е да има съответствие между нарушението и наложената санкция. Маловажните случаи се уреждат там, където има минимални наказания, които са прекомерни спрямо евентуално съществуващи маловажни случаи при нарушенията. Предупреждението, което се прави на нарушителя при маловажен случай по чл.28 от ЗАНН също е вид санкция и има правните последици по чл.28, ал.1 от ЗАНН. Но когато в един административнонаказателен закон минималните наказания съответстват на различните по интензитет нарушения, тогава наказанието ще е справедливо и то няма да води до ограничения на правата на нарушителя, надхвърлящи необходимото за

осъществяване на правосъдието. Тоест липсата на прилагането на института на маловажните случаи в такъв случай не би представлявало нарушение на чл.31, ал.4 и чл.56 от Конституцията. Ще обосновем тезата, че ЗДвП е именно такъв закон.

В ЗДвП едно от най-честите нарушения е превишаването на скоростта. В този закон наказание е предвидено едва когато превишението е с 10 км./ч. По-малките превишения са несъставомерни, т.е. при това нарушение не може да има маловажен случай. В ЗДвП има множество нарушения, които няма как да се квалифицират като маловажни случаи - например непозволено паркиране, управление без свидетелство за правоуправление, управление без регистрационни номера, навлизане в забранена за насрещно движение улица и редица други.

В искането до КС от Районен съд Пловдив се посочва, че срокът на валидност на транзитната табела с регистрационен номер бил пресрочен само с 2 дни и това представлявало маловажен случай. По начало транзитни табели с регистрационни номера се издават за много по-кратки срокове, отколкото редовните регистрационни номера, което се вижда и от условията, при които се издават тези номера.¹ Поради това 2 дни превишение съвсем не е кратък срок. Нещо повече – Чл. 27, ал.5 от Наредба № I-45 от 24 Март 2000 г., издадена от министъра на вътрешните работи, е съвсем категоричен, че след изтичането на срока на регистрацията транзитните табели не могат да се ползват. С невалидни транзитни номера и за един ден могат да се извършат неправомерни действия с превозно средство, вкл. да напусне страната. Ето защо спазването на разрешителните и регистрационни режими по ЗДвП има за цел да превентира настъпването на потенциално опасни вредни последици. Ето защо самото нарушаване на забраната транзитните табели с регистрационни номера да се ползват не е маловажно нарушение. По подобен начин стоят нещата и с други подобни случаи на различни разрешения и регистрации, във връзка с превозните средства.

¹ НАРЕДБА № I-45 ОТ 24 Март 2000 г., издадена от министъра на вътрешните работи.

Законовите разпореди са общи правила за поведение. Идеално добри закони няма. Ето защо възможно е да има и нарушение в ЗДвП, където съответната санкция да не съответства идеално на не толкова съществено нарушение. Ако има такива случаи законодателят трябва да коригира минималният размер на наказанието да съответства на нарушението. Но това не отменя извода, че по начало разпоредбата на чл.189з от ЗДвП не пречи наказанието да съответства на нарушението и по този начин не се засягат правата на извършителя. ЗДвП е илюстрация, че *„Административното наказване, разбира се, има своята специфика“* (РКС №1/01.03.2012г.).

Изводът е, че в случаите на специалния закон – ЗДвП законодателят е преценил, че наказанията съответстват на възможно най-малките нарушения, когато въобще е възможно да има такива. По този начин неприлагането на уредбата на ЗАНН за маловажните случаи не ограничава правата на нарушителите да получат съответстващо на нарушението наказание.

Ето защо, дори само въз основа на изложеното до тук, разпоредбата на чл.189з от ЗДвП не противоречи на чл.31, ал.4 и чл.56 от Конституцията.

2. Алинея 4 на чл. 31 от Конституцията акцентира върху необходимостта като едно от присъщите проявления на принципа на пропорционалност в наказателното и административнонаказателното право и процес. Непосредственият ѝ смисъл се свежда до това, че ако приложимият закон предвижда няколко еднакво подходящи средства за постигане на установената легитимна цел, трябва да се използва това от тях, което е най-малко обременяващо за обвиняемия. Основното ѝ приложение е на фазата, която предхожда определянето на съответното наказание (вкл. административно), при евентуалното налагане и изпълнение на мярка за неотклонение на обвиняемия в наказателния процес, евентуално – на мерки на временна наказателна или административна принуда. Затова и се говори за „обвиняем“, а не за „осъден“ (по НПК) или наказан (по ЗАНН).

Дори да допуснем, че теоретически е възможно цитираната разпоредба да се тълкува и по-широко, като всеобхватна повеля и към законодателя - относно диференциацията на наказанията съразмерно на престъпленията (респ. административните нарушения), и към наказващия орган – относно тяхната индивидуализация с оглед на всеки конкретен случай. От такова разбиране, например, е изхождала съдия М. Павлова в позицията си, отразена в т. III.2 от РКС №1/13.02.2007 г.: „Според чл. 31, ал. 4 не се допускат ограничения на правата на обвиняемия, надхвърлящи необходимото за осъществяване на правосъдието. От тази разпоредба следват изисквания, адресирани до държавните органи, участващи в наказателния процес. Тя има правно значение и при определяне на наказанието на подсъдимия. От нея следва, че наказанието следва да бъде съизмеримо с тежестта на престъплението и да отговаря на основната преследвана с него цел - осъденият да се поправи. Налагането на прекомерно тежко наказание, целящо физически и морален тормоз, би противоречало на посочените конституционни принципи“.

3. Независимо дали изводът ще се свърже с чл. 31, ал. 4 от Конституцията, или с други нейни разпоредби, или с чл. 49, т. 3 от Хартата на основните права на ЕС („Хартата“), едва ли има съмнение, че всяко наказание, в т.ч. административно, трябва да е пропорционално и справедливо.

Съгласно **чл. 4 от Конституцията**, Република България е правова държава.

Конституционният съд е имал случай да анализира това понятие в мотивите на РКС №3/28.04.2020г., като е достигнал до следните изводи: „Многопластовото съдържание на конституционния принцип на правовата държава, формирано от съчетаването на двата елемента - формалния, включващ правната сигурност, и материалния, обхващащ материалната справедливост - е вътрешно присъща негова характеристика“.

Справедливостта е прогласена за общочовешка ценност и в **преамбюла на Конституцията**.

И действително, чувството за несправедливост на приеманите закони, административни актове, мерки, санкции, е в състояние тежко да подкопае вярата на гражданите във върховенството на правото.

Наличието на материален елемент (принцип на материалната справедливост) в конституционния принцип на правовата държава, се поддържа последователно и в практиката на върховните съдилища (вж. напр. т. р. №1/20.04.2023г., ОСГТК на ВКС).

Този аспект има особено важно приложение в сферата на наказателното и административнонаказателното право.

Според чл. 35, ал. 3 от Наказателния кодекс, наказанието е съответно на престъплението.

В областта на административното наказване, замисълът за определяне на наказанието съответно на тежестта на нарушението е развит в чл. 27, ал. 2 ЗАНН.

Пропорционалността на наказанията на престъпленията (респ. административните правонарушения) се постига чрез тяхната диференциация и индивидуализация: *„...предвидените в закона наказания са съобразени с характера на видовете престъпления, а видът и размерът на определяното от съда наказание за конкретното престъпление се съобразява с неговите индивидуални особености. Това именно означава наказанието не само да е необходимо и целесъобразно, но и да е заслужено от дееца чрез неговото престъпно поведение“², „...при диференциацията на наказанията се отчита многообразието, в което се проявяват отделните престъпни посегателства в рамките на дадения вид, т.е. обстоятелството, че отделните прояви от вида могат да разкриват съществени различия от гл.т. на тяхната конкретна степен на обществена опасност“.* По силата на принципа на

² Стойнов, Ал., „Наказателно право – Обща част“, „Сиела“, 2008г., стр.382.

индивидуализация на наказанието пък, „съдът е длъжен да съобрази наказанието с индивидуалните особености на конкретния случай“³.

3. Наказателното и административнонаказателното право споделят идеята за различно третиране на **маловажния случай на правонарушение**.

Факт е, че в Наказателния кодекс (чл. 55 и сл.) е уредена възможност при изключителни или многобройни смекчаващи обстоятелства, когато и най-лекото, предвидено в закона наказание се окаже несъразмерно тежко, съдът да определи наказание под най-ниския предел, да замени един вид наказание с друг (в очертани рамки) или да не наложи по-лекото наказание, което законът предвижда наред с наказанието лишаване от свобода.

Съответно, в чл.28 и сл. ЗАНН също е предвидено правомощие на наказващият орган при маловажен случай на административно нарушение да не наложи наказание на нарушителя, а да го предупреди писмено в определена форма и по определен ред. Легална дефиниция на маловажен случай се съдържа в т. 4 от Допълнителните разпоредби на ЗАНН: *„маловажен случай е този, при който извършеното нарушение от физическо лице или неизпълнение на задължение от едноличен търговец или юридическо лице към държавата или община, с оглед на липсата или незначителността на вредните последици или с оглед на други смекчаващи обстоятелства, представлява по-ниска степен на обществена опасност в сравнение с обикновените случаи на нарушение или на неизпълнение на задължение от съответния вид“*.

Или, деянието, квалифицирано по този начин, все пак представлява обществена опасност, макар и по-ниска степен в сравнение с типичните деяния от съответния вид. От определението може да се заключи освен това, че този институт има по-голямо приложение при резултатни правонарушения, където може да се вземе

³ Пак там, стр. 419-420.

предвид „липсата или незначителността на вредните последици“. При формални правонарушения остава да се отчитат само „други смекчаващи обстоятелства“⁴.

Налага се извод, че нашата правна система клони към общо разрешение в областта на наказателното и административнонаказателното право и процес, а именно – наказващият орган да има възможност в изключителни случаи, при констатирана значително по-ниска обществена опасност на деянието в сравнение с типичните деяния от съответния вид, да индивидуализира докрай последиците за дееца, като упражни правомощията си по НК или дори изобщо да не наложи санкция (по ЗАНН). Според РКС №1/01.03.2012г., „казано най-общо, дадено поведение, което представлява нарушение, е маловажен случай, когато засяга в незначителна степен ценностите, с оглед на чиято защита то е било обявено за наказуемо“. И по-нататък: „Идеята навсякъде, където има правна уредба обаче, е еднаква – маловажното води до трансформирането на съответното поведение като ирелевантен за правото факт, до неговата преквалификация или до отпадане или елиминирание на разнообразни правни последици“.

Като правило, наред с диференциацията на наказанията от законодателя, наказващият орган има на разположение допълнителна възможност при индивидуализацията – да слезе под минимума на законоустановеното наказание и дори - в административнонаказателния процес – изобщо да не наложи такава⁵.

Това разрешение е проявление на принципа на справедливостта и следователно в крайна сметка – на правовата държава. Въпросът е доколко обаче то е неотменимо и абсолютно необходимо такава

⁴ „Формалните престъпления, наричани още престъпления на просто извършване, са такива, в чийто състав не е посочен някакъв конкретен престъпен резултат и които се осъществяват със самия факт на изпълнителното деяние“, пак там, стр.282. Концепцията е приложима и в административнонаказателното право.

⁵ Разбира се, подобна възможност на наказващия орган съществува само при наличие на законоустановените условия и преценката му за тяхното наличие подлежи на контрол за законосъобразност (т. р. №1/12.12.2007г., ОСНК на ВКС).

проявление. Възможността случаят да бъде определен и третиран като „маловажен“ е уредена на законово ниво и може да бъде прилагана в случаи, при условия и по ред, предвидени в закона.

За сравнение, редица други аспекти на върховенството на правото са изрично изведени в самостоятелни конституционни принципи, а са гарантирани и в общопризнатите норми на международното право и международните договори, по които България е страна, например:

- Законоустановеност на престъпленията и наказанията и забрана за обратно действие на наказателния закон (чл. 5, ал. 3 от Конституцията, чл. 7, пара. 1 ЕКПЧ⁶, чл. 49 от Хартата);
- Презумпция за невинност (чл. 31, ал. 3 от Конституцията, чл. 6, пара. 2 ЕКПЧ, чл. 48 от Хартата);
- Non bis in idem (Протокол №7, чл. 4 ЕКПЧ, чл. 50 от Хартата);
- Достъп до съд (чл. 31, ал. 1 от Конституцията, чл. 6, пара. 1 и 13 ЕКПЧ, чл. 47 от Хартата);
- Право на защита (чл. 30, ал. 4 и 5 от Конституцията, чл. 6, ал. 3 и 13 ЕКПЧ), чл. 49 от Хартата.

Тези права са скрепени и в международни норми като чл. 2, пара. 3 и чл. 14 от Международния пакт на ООН за граждански и политически права (1966г.) и чл. 8 и чл. 10 от Всеобщата декларация за правата на човека на ООН (1948г.).

4. Споменах, че правото на защита е изведено в самостоятелен конституционно защитен принцип, в т.ч. в **чл. 56 от Конституцията**, на който също се позовава вносителят на настоящото искане пред Конституционния съд, поради което ще се спра на него малко по-подробно.

⁶ Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи (в сила за Република България от 07.09.1992г.).

В доктрината се приема, че това е сложно право, което се изразява в множество по-конкретизирани процесуални права, които се предоставят на гражданите в защита на техните материални права⁷.

Правото да бъдеш изслушан (*audi alteram partem*) е елемент от правната система на всички цивилизовани държави. Доразвито, то се характеризира със минималното съдържание, посочено в чл. 6, пара. 3 ЕКПЧ:

- обвиненото лице да бъде незабавно и в подробности информирано за характера и причините за обвинението срещу него на разбираем за него език;
- Да има достатъчно време и възможности за подготовка на своята защита;
- Да се защитава лично или да ползва адвокат по свой избор; ако не разполага със средства за заплащане на адвокат, да му бъде предоставена безплатно служебна защита, когато интересите на правосъдието го изискват;
- Да участва в разпита или да изисква разпит на свидетелите, свидетелстващи против него, и да изисква призоваването и разпита на свидетелите на защитата да се извършват при същите условия;
- Да ползва безплатно услугите на преводач, ако не разбира или не говори езика, използван в съда.

Концепцията за достъп до правосъдие задължава държавата да гарантира на всеки гражданин правото да бъде изслушан от независим правосъден орган във връзка с обезщетяване на нарушените му права. Приема се, че тя обхваща правото на справедлив процес по чл. 6 ЕКПЧ (чл. 47 от Хартата за основните права на ЕС) и правото на адекватно обезщетение по чл. 13 ЕКПЧ (чл. 47 от Хартата). Достъпът до правосъдие е важен елемент от правовата държава с проявления в гражданското, наказателното и административното право.

⁷ Чинова, М., Митов, Г., "Кратък лекционен курс по наказателнопроцесуално право", „Сиела“, 2021г., стр. 86.

Изхождайки от практиката на Европейския съд по правата на човека и на Съда на ЕС, форма на ограничаване на достъпа до правосъдие могат да са например установяването на несъобразено високи съдебни такси, закъснялото правосъдие, прекаленият формализъм (напр. при тълкуване на процесуални норми, уреждащи процесуалната легитимация и други предпоставки за допустимост на производството), неоправданото завишаване на доказателствената тежест (напр. чрез въвеждане на оборими презумпции), въвеждането на кратки давностни периоди или на имунитет от съдебно преследване. Отношение към ефективността на правосъдието има, разбира се, и адекватното производство по изпълнение на съдебните решения и присъдите.

Нито правото на защита, нито достъпът до съд обаче касаят обема от правомощия на решаващия (наказващия) орган.

Считам, че чл. 189з ЗДвП не накърнява така очертаните право на защита на гражданите (**чл. 56 от Конституцията**) или пък правото им на достъп до съд, изразено в **чл. 31, ал. 1 от Конституцията**. В оспорената разпоредба, а и изобщо в ЗДвП не е предвидена необжалваемост на актовете, с които се налагат наказанията по този закон, тъкмо напротив (чл. 189, ал. 8 и ал. 14 ЗДвП). Доколкото имаше такъв опит (чл. 189, ал. 13 ЗДвП), разпоредбата напълно основателно и аргументирано бе обявена за противоконституционна с РКС №1/2012г.

Впрочем, дори самостоятелно защитените в Конституцията и приложимите международни договори права не са абсолютни. Те могат да бъдат ограничавани, ако това става в името на легитимна цел, при спазване на принципа на пропорционалност и без да се обезсмисля самата същност на съответното право.

5. Конституционният съд е имал случай да се произнесе, че несъвършенството на закона поради вътрешно противоречие между негови разпоредби или противоречие с други действащи закони, също нарушава принципа на правовата държава (така РКС

№9/30.09.1994г. и РКС №5/29.06.2000г.). Не сме изправени обаче пред нито неяснота, нито пък има противоречие между ЗАНН и оспорения чл. 189з ЗДвП, защото ЗАНН като общ закон изрично допуска възможността на наказващия орган да извършва преценка за маловажен случай да бъде изключена в специален закон (ал. 7 на чл. 28 ЗАНН). При това в цитираната ал. 7 не се съдържат никакви конкретни условия, обвързващи преценката на законодателя в тази насока. В чл. 29 ЗАНН се урежда една такава специална хипотеза: „Разпоредбата на чл. 28 не се прилага за нарушения, свързани с безопасността на движението за всички видове транспорт, извършени след употреба на алкохол, наркотични вещества или техни аналози“. Въпросът за конституциосъобразността на чл. 28, ал. 7 и на чл. 29 ЗАНН никога не е бил повдиган.

Следователно, приема се, че в областта на административнонаказателния процес справедливост като цяло може да се постигне и в случаите, в които е изключено приложението на чл. 28 ЗАНН. Съдът въпреки всичко може да изследва всички релевантни (според приложимия закон, в случая - ЗДвП) факти и да индивидуализира наказанието при спазване на чл. 27, ал. 1 и 2 ЗАНН: в границите на наказанието, предвидено за извършеното нарушение и като се отчитат тежестта на нарушението, подбудите за неговото извършване, другите смекчаващи и отегчаващи вината обстоятелства и имотното състояние на нарушителя.

6. Вероятно наистина справедливост в най-висша степен, в абсолютно всеки отделен (макар и рядък) случай, може да се постигне, ако и възможността за прилагане на института на маловажния случай от наказващия орган е открита.

Дали обаче изключването й в чл. 189з ЗДвП за административните нарушения по този закон е противоконституционно?

По мое мнение, то не ограничава права на обвиняемия, обезпечени от чл. 31, ал. 4 от Конституцията, нито накърнява правото на защита по чл. 56 от нея.

Изхождайки от всичко изложено, считам, че с института на маловажния случай се обезпечават аспекти на принципа на справедливост, който не е от ранга на конституционно гарантираните такива. Той е уреден на законово ниво и пак със закон може да бъде изключено приложението му в определени случаи.

По този начин не се обезсмисля същността на концепцията наказанието да е съответно на конкретното нарушение, защото и в ЗДвП административните наказания са диференцирани от законодателя и могат да бъдат до голяма степен и индивидуализирани от наказващия орган съобразно чл. 27, ал. 1 и 2 ЗАНН.

Остава да се прецени дали с оспорената разпоредба се преследва легитимна цел по пропорционален начин, както очевидно е счел законодателят. Понякога тъкмо изключването в специален закон на приложението на чл. 28 ЗАНН може да е израз на разбирането му за справедливост. Друг е въпросът дали тази преценка е правилна (целесъобразна).

Разликата в ограничението в оспорения член 189з ЗДвП спрямо това по чл. 29 ЗАНН изглежда само количествена. Действително обаче, подходът в чл. 189з ЗДвП да се изключи приложението на чл. 28 ЗАНН за всички нарушения по този закон е донякъде спорен. В крайна сметка, преценката за актуалност и тежест на нарушенията се мени, а в момента в обществото има формирана категорична и силна нетърпимост към нарушенията на пътя и към затрудненията на контролните органи да се справят с тях. Нарушенията по ЗДвП засягат обществени отношения от особена ценност. Поради спецификата на тези обществени отношения, нарушенията на правилата за движение по пътищата трудно биха могли да се квалифицират като малозначителни. Много от тях са формални, т.е. така или иначе наказуеми, независимо от наличието на вредоносен резултат. Възможността да бъдат преценявани за наличие на някакви „други

смекчаващи обстоятелства“ с оглед неналагане и на минималното наказание създава почва за субективизъм и корупция. Освен това, дори най-малките нарушения по ЗДвП, ако ежедневно са извършвани от стотици водачи на автомобили, могат да са достатъчни, за да се смути движението и така да се акумулира съществена вреда за обществото.

Често се дава като пример за маловажност минималното превишение на скоростта над разрешената, което не е довело до пътнотранспортно произшествие. Заслужава ли си да се наказва някой, ако е надвишил скоростта примерно с 1 км. в час? Маловажността би била много рисков инструмент при пътните нарушения, защото е въпрос на субективна преценка на наказващия орган (макар и под контрола на съда), а не са въведени точни граници. За един административнонаказващ орган маловажен би бил случаят, когато скоростта е надвишена до 1-2 км. в час, а за друг – до 10 км. в час. Но при по-високи разрешени скорости, превишение от 5-10 км. в час може да е границата между живота и смъртта.

В съдебната практика винаги се е признавало, че при определяне на наказанията трябва да се държи сметка и за *„тенденциите в динамиката на съответния вид административни нарушения“* (ППВС №10/1973). Считам, че може да се поддържа, че при всички нарушения по ЗДвП понастоящем е налице обществен интерес да се изключи приложението на института на маловажния случай, който надделява над личния интерес на обвиняемия тази възможност да е открита.

ЗДвП има за предмет само нарушенията на правилата за движение по пътищата, т.е. далеч не всички видове административни нарушения. Въпрос на конкретна преценка на законодателя е кои специфични по вид нарушения следва да могат да се третират като маловажни и кои – не. А при констатиране на промени в статистиката и тенденциите в резултат на последваща оценка на въздействието на нормата (съобразно глава втора от Закона за нормативните актове) и по съответна законодателна инициатива, нормата може и следва да бъде прецизирана или отменена от Народното събрание.

В заключение, по мое мнение, чл. 189з ЗДвП не противоречи на разпоредбите на Конституцията на Република България, в т.ч. на чл. 31, ал. 4 и чл. 56 и, съответно, искането на 21-ви наказателен състав на Районен съд – Пловдив следва да бъде отхвърлено.

С уважение: **Ivan
Todorov
Todorov** Digitally signed
by Ivan Todorov
Todorov
Date: 2024.12.05
10:30:14 +02'00'

проф. д-р Иван Тодоров